
FÆLLES MATERIALER

UNDERVISNINGSIDÉER SOM VIRKER!

Musik (Valgfag)

- Instrumenter
- Komponister
- Filmmusik

HVORDAN KAN MAN UNDERVISE I KLASSISK MUSIK?

Smag
For Klassisk

Levende
Musik i Skolen

DET
OBELSKE
FAMILIEFOND

spar nord
FONDEN

INDLEDNING

Savner du ideer og inspiration til at undervise i klassisk musik, kan dette materiale give ideer til og anvisninger på, hvordan klassisk musik kan indarbejdes i valgfagsundervisningen på en måde, så alle kan være med. Når du har besluttet dig for, hvilket afsnit du vil arbejde med på dit valghold, skal du vurdere, hvor niveauet skal lægges, og derefter skrive de stikord og opgavepunkter, som dine elever skal arbejde ud fra.

Der findes tilsvarende materialer om klassisk musik for indskoling og mellemtrin på lms.dk/undervisningsmaterialer/

Materialet har 3 af hinanden uafhængige afsnit. De 3 afsnit kan bruges enkeltvis og i vilkårlig rækkefølge.

Afsnittene er:

- Instrumenter
- Komponister
- Filmmusik

Kompetenceområde

Musikforståelse

Eleven kan forholde sig kvalificeret til musikalsk praksis og musiks betydning.

HVAD ER KLASSISK MUSIK?

Normalt omfatter begrebet 'klassisk musik' musikken fra perioden ca. 1500 - ca. 1900 og stilperioder som renæssancen, barokken, wienerklassikken og romantikken. Men overvej fx også:

- Er musik klassisk, bare fordi det spilles af et klassisk orkester, fx symfoniorkester, strygekvartet, operaensemble?
- Eller er al musik klassisk, bare det er gammelt nok og har overlevet? Kunne man forestille sig, at Michael Jacksons Bad er klassisk om 200 år? Eller hvad med Lennon/McCartneys Yesterday? Ellingtons Take The "A" Train?
- Hvad så med nyere, klassisk musik, fx fra dette århundrede?

Foto: Colourbox

INDLEDNING

De instrumenter, der spilles på i den klassiske musik, er med få undtagelser de instrumenter, man møder i et symfoniorkester.

INDGANGSVINKLER:

- Instrumentfamilier
- Materialer, instrumenterne er lavet af.
- Spilleteknikker
- Historie
- Find eksempler, hvor instrumentet er 'hovedperson', dvs. soloinstrument.
- Andre genrer, hvor instrumentet bruges?

Vælg en arbejds- og en fremlæggelsesform, som passer til elevernes niveau - eller lav klasseundervisning.

INSPIRERENDE VIDEOER

Copenhagen Phil laver flash mob på Københavns Hovedbanegård. De spiller 'Bolero' af Maurice Ravel. Værket starter med en enkelt lilletromme og arbejder sig op i et kraftigt højdepunkt med alle instrumenter for fuld power. Let at se hvilke instrumenter der bliver introduceret, og hvordan de lyder.

kortlink.dk/2ayfh

Hvordan laver man ...? Fx en trompet. Der findes masser af tilsvarende videoer om instrumentbygning på nettet.

kortlink.dk/2aqqc

Aalborg Symfoniorkester har udviklet et materiale om instrumenterne i orkestret med forklaringer og lydeksempler.

aalborgsymfonifordig.dk/Instrumenterne

Copenhagen Phils musikere har optaget videoer, hvor de fortæller om deres instrumenter og giver smagsprøver på spil og fortolkning af musik.

kortlink.dk/2aqq9

Musikipedia er en leksikal hjemmeside om musik, her om instrumenter - og ikke kun klassiske.

musikipedia.dk/instrumenter

Prøv at etablere et samarbejde med den lokale musikskole om instrumentlån, så eleverne kan prøve at have instrumenterne i hånden og spille på dem.

Inviter en musiker live med sit instrument. Forbered spørgsmål til interview.

Fordel instrumenterne og lad eleverne lave en multi-modal fremlæggelse med inddragelse af alt ovenstående.

Tak til [Copenhagen Phil](#) og [Aalborg Symfoniorkester](#) for brug af videoklip og instrumentpræsentation.

Foto: Colourbox

KOMPONISTER

Dette forløb tager udgangspunkt i 5 afsnit fra DR-podcast-serien "Sådan kan du høre det er ..."

Del holdet op i 5 grupper. Hver gruppe arbejder med en podcast om en komponist. Se elevarket [s. 6](#).

STIKORD TIL DET ELEVERNE FÅR AT VIDE I PODCASTENE

BAROK (1600-1750)

Antonio Vivaldi (1678-1741): Mange hoppende bevægelser og spring, hurtige løb, cembalo typisk for barokken, voldsom energi og masser af strengeinstrumenter, sekvenser (små figurer), der flyttes op eller ned, efterligner dyrelyde - ofte fugle, elegant og lidt pralende.

WIENERKLASSIK (1750-1820)

Wolfgang Amadeus Mozart (1756-1791): Melodier, som er lette at huske, overskuelig form på musikken: ud og hjem igen, elegant og venligt, akkompagnement ofte i 'klodser' af toner (brudte akkorder), men aldrig for meget, følelserne er altid med i musikken.

ROMANTIK (1820-1910)

Pjotr Tjajkovskij (1840-1893): Følsom, stemningsmættet musik, meget, meget glad for gentagelser, iørefaldende og medrivende melodier med særlige krøller og rytmer, måske ikke så lette at synge, men lette at genkende og huske, viser russisk nationalfølelse, skæbnebetonet, voldsom >< hulkende, sørgende.

IMPRESSIONISME (1880-1910)

Claude Debussy (1862-1918): Snørklede melodier, der er svære at nynne med på, parallelførte akkorder, næsten ingen brug af dur og mol (mange kvinter og kvarter, færre tertser), overraskende ofte ingen fast puls, men mystik, dvælen og røgslør, akkompagnementet er ofte dybt og rumlende.

DET MODERNE (1910-

Igor Stravinskij (1882-1971): Mange forskellige udtryk, 'skæve' og overraskende toner, meget små, men virksomme, tonale ændringer, 'klippe-klistre'-teknik, klinger af 19. tallets lyde: jazz, trafik, industri, cirkus.

KOMPONISTER

QUIZ

Lav som afslutning en quiz til eleverne.

De quizzer i grupperne, og quizen går ud på, at hvert hold skriver ned, hvilke komponister, de tror, har skrevet det stykke, der bliver spillet. Én af komponisterne er 'deres egen' fra gruppearbejdet.

Forslag til musik i quizen:

Vivaldi: Allegro fra Koncert i D-dur "Grosso Mogul": strygere og cembalo, hurtige løb, stor energi.

kortlink.dk/Vivaldi/2ayfn

Mozart: Fuglefængerarien fra Tryllefløjten: God melodi, let og elegant, brudte akkorder.

kortlink.dk/Mozart/25qcu

Tjaikovskij: Kinesisk Dans fra Nøddeknækkeren: Spændende melodi, mange gentagelser.

kortlink.dk/Tjaikovskij/2aqqw

Debussy: La cathédrale engloutie: Drømmende, uden puls, dybt akkompagnement, parallelførte akkorder.

kortlink.dk/Debussy/2aqqx

Stravinskij: XIII Offerdans fra Le sacre du printemps: Skæve harmonier, kraftig utæmmet rytme, 'klippeklistre'-teknik.

kortlink.dk/Stravinskij/2aqqy

Foto: Shutterstock

KOMPONISTER

Hver gruppe får en podcast om en komponist, I skal lytte til og tage notater fra.

Inddel podcasten i afsnit, hver gang der starter noget nyt. Giv afsnittene en overskrift.

Notér, hvad I ikke forstår - husk at notere minuttallet.

Spørg jeres lærer eller søg på nettet.

Lav en lille fremlæggelse om komponisten, som I viser for hinanden i klassen.

Slut fremlæggelsen med at konkludere de tre vigtigste og mest interessante ting, som I lærte om komponisten og musikken. Spil også et kort stykke musik af komponisten for holdet. I finder selv musikken på nettet. Det må gerne være et af stykkerne fra podcasten.

LINKS TIL PODCAST OM KOMPONISTER

Antonio Vivaldi (1678-1741)

kortlink.dk/DR-Vivaldi/2agr2

Wolfgang Amadeus Mozart (1756-1791)

kortlink.dk/Mozart/2agr4

Pjotr Tjajkovskij (1840-1893)

kortlink.dk/Tjajkovskij/2agr5

Claude Debussy (1862-1918)

kortlink.dk/Debussy/2agr6

Igor Stravinskij (1882-1971)

kortlink.dk/Stravinskij/2agr7

Foto: Shutterstock

FILMMUSIK

Meget enkelt kan man sige, at en film er bygget op af en billedside og en lydside, hvor den talte tekst, reallyde (lyden af en bil, der kører, og som ses i billedet), lydeffekter og musik udgør lydsiden.

Lydsiden manglede helt i de første film i starten af det 20. århundrede (stumfilm). Derfor tilsatte man musik, mens filmen blev afspillet i biografen. Det var en enkelt musiker eller hele orkestre i de store biografer. De spillede musik, som understøttede handlingen og handlingsskift i filmen, men som oftest var det helt og holdent musikerne, der afgjorde, hvad der skulle spilles.

Siden blev teknikken forfinet, og man kunne indspille musik, som ledsagede filmen - og som blev afspillet sammen med filmen. Nu kunne filmens skaber bestemme, hvilken lydside filmen havde hos publikum. Endelig omkring 1930 lykkedes det rent teknisk også at lægge separat lyd på filmen efter optagelserne. Nu kunne man virkelig arbejde kreativt med lydsiden. Man mener, at lydsiden skaber omkring 50 % af den fortælling, man oplever, når man ser (og hører) filmen. Læs evt. mere her: musiklopedia.dk/filmmusik/indblik

I stedet for at komponere musikken til en film kan man vælge at benytte allerede skrevet musik - eller man kan blande de to. Her kommer eleverne til at høre forskelligt klassisk musik, som bruges i film:

DUNKIRK

Christopher Nolan, forfatter og instruktør (2017)
kortlink.dk/youtube/2aqr9

Handlingen er kort: Under 2. verdenskrig bliver hundredtusinder allierede soldater omringet af fjendtlige styrker. Fanget på stranden med ryggen mod havet er de i en umulig situation, da fjenden nærmer sig. Operation Dynamo sættes i værk, hvor over 300.000 franske og britiske soldater bl.a. ved hjælp af omkring 700 småbåde fra handelsmarinen, fiskekuttere, fritidsbåde og redningsbåde i 1940 bliver evakueret fra stranden ved Dunkerque (Dunkirk) i Frankrig over Den Engelske Kanal til sikkerhed i Storbritannien.

Klippet viser en slutscene, hvor småbådene kommer hjem til England efter den farefulde redningsaktion i Frankrig. I starten høres en hakkende lyd som motor-

larm og noget skærende musik = vi ved ikke helt, hvilken vej det går. Er der en happy ending? Lydstyrken stiger. Kikkerten kommer op foran øjnene. Kraftig suspense. "Home".

Musikken starter - et meget langsomt symfonisk stykke musik.

Hør fra 0:19 en del gange, og sammenlign med næste klip, som er musikken spillet af et symfoniorkester. Hvad opnår man ved at spille musikken så langsomt i filmen?

NIMROD FRA ENIGMA-VARIATIONER

Af Edward Elgar

Musikken i 'Dunkirk'-eksemplet er del af et større værk for symfoniorkester, 'Enigma-variationer' af den britiske komponist Edward Elgar (1857-1934). 'Nimrod'-variationen varer ca. 6 minutter:

kortlink.dk/Nimrod/2aqr9. Desuden er 'Nimrod'-variationen også arrangeret for 8-stemmigt kor.

Lyt her: kortlink.dk/Nimrod-kor/2aqr9

Ville denne version af musikken kunne bruges i filmen 'Dunkirk'? Diskuter med eleverne og bed dem om at begrunde.

Se elevark til selvstændigt arbejde [s. 8](#).

Foto: unsplash

FILMMUSIK

Arbejd med et klip fra en film, I selv kender, og hvor der bruges symfonisk musik, eller vælg en af nedenstående film.

Besvar følgende opgaver:

- Beskriv filmen, dens handling, miljø og tidsperiode. Hvilket årstal er filmen fra?
- Beskriv den scene, I vil arbejde med. Hvad sker der mere præcist?
- Hvilken musik bliver brugt? Komponist og titel? Beskriv musikken.
- Hvordan virker musikken og scenen sammen? Er der fx sammenfald i stemning, eller er der kontraster?
- Ville I have valgt den samme musik til scenen? Begrund.

Vælg her, eller brug klip fra en film, I kender:

- 'Raging Bull' (P. Mascagni) (Søg på: The Middleweight Championship from Raging Bull)
- 2001 'A Spacey Odyssey' (R. Strauss): kortlink.dk/Strauss/2aqrd
- 2001 'A Spacey Odyssey' (G. Ligeti): kortlink.dk/Ligeti/2aqre
- 'Schindler's List' (J. S. Bach): kortlink.dk/Bach/2aqrf

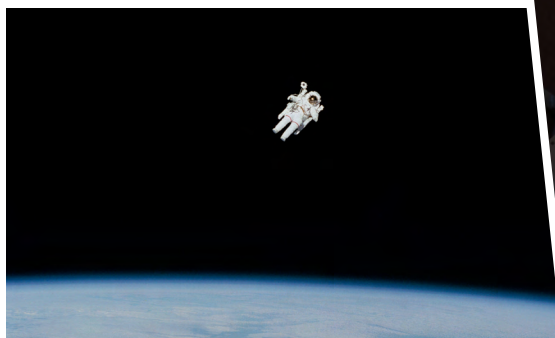
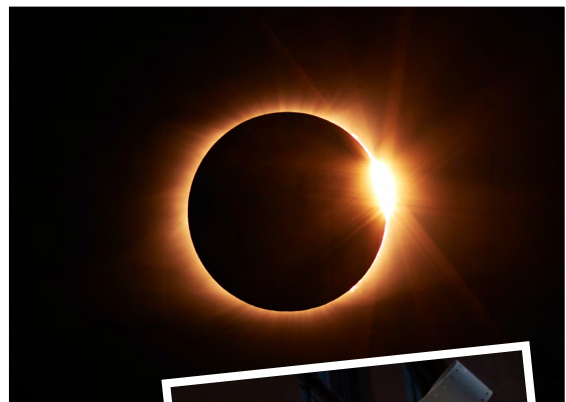
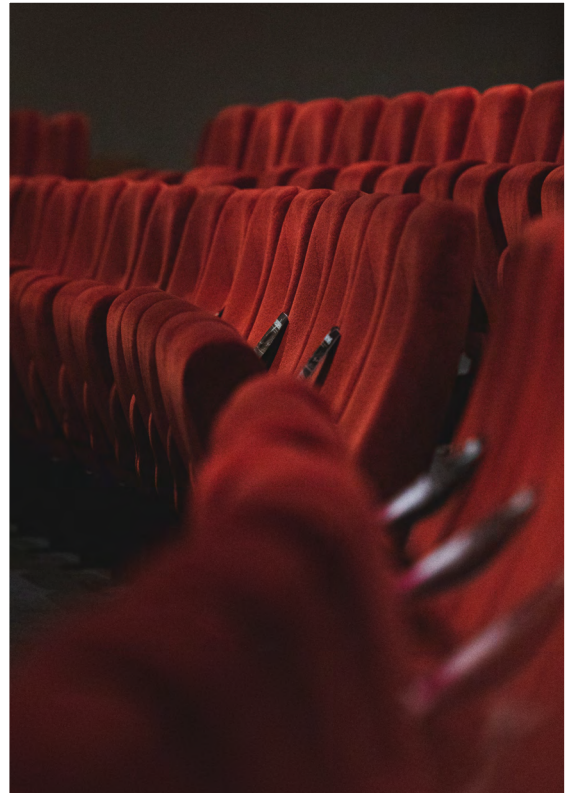

Foto: unsplash

MOONRISE KINGDOM

Året er 1965, og på øen New Penzance har den 12-årige forældreløse spejderdreng Sam nøje planlagt at løbe væk med sin jævnaldrende kæreste Suzy. De får dog hurtigt spejderdrene, øens politimand og Suzys familie i hælene. Filmen er en speciel blanding af karikeret 60'er-stil, hvor teenagehovedpersonernes idealer og drømme bliver pinpointet i en helt særegen, overdreven stil.

Official trailer: kortlink.dk/2aqrq

Hele filmen kan lejes eller ses gratis på filmstriben.dk

MUSIKKEN I MOONRISE KINGDOM

I filmen bruges især to værker af Benjamin Britten (1913-1976): 'The Young Person's Guide to the Orchestra' og 'Noye's Fludde', som begge oprindeligt er tænkt pædagogisk fra komponistens side.

Her kan ses en animeret version af 'The Young Person's Guide to the Orchestra': kortlink.dk/2aqrk

Instrumenter og temaer bliver beskrevet og forklaret på letforståeligt engelsk.

Alexandre Desplat (1961-) har komponeret den øvrige, originale filmmusik: 'The Heroic Weather-Conditions of the Universe': kortlink.dk/2aqrq

Musikken er i syv afsnit hver med sin vejrbeskrivende titel, som er angivet, når man klikker på 'Vis mere' under videoen.

Hele musiksidens kan ses i tidslinjen over filmens scener på [s. 11](#).

FORSLAG TIL ARBEJDSGANG

1. Se filmtrailereren og tal om de ting, der allerede nu undrer eleverne.
Hvilken musik hører de i trailereren? (Cockoo, trompet, Le temps de l'amour, The Young person's Guide to the Orchestra - slagtøj, så messingblæsere).
Bed eleverne om at være særligt opmærksomme på musikken.
Aftal et signal, når de lægger mærke til, at musikken skifter. Sæt ord på de forskellige små musikstumper: Hvilken genre? Hvilke instrumenter? Hvilken stemning?
2. Inddrag de begreber og erfaringer, eleverne fik ved at arbejde med Dunkirk og det selvvalgte filmklip. Arbejder musikken med eller mod tema og handling? Træder musikken frem, eller er den diskret? Brug evt. Elevarkets spørgsmål igen.
3. Se den animerede version af The Young Person's Guide to the Orchestra. Stykket er en præsentation af dels orkestrets instrumenter, dels et tema skrevet af 1600-talskomponisten Henry Purcell, som bliver behandlet i stykket først af træblæsere, så messingblæsere, strygere og slagtøj. Genopfrisk, hvad eleverne ved om instrumentfamilierne.
4. Lyt til den originale filmmusik af Alexandre Desplat.
Tal om, hvad musikken kan beskrive (dvs. lad være med at afsløre afsnittenes titler, som ses under 'Vis mere'). Bed om begrundelser, gerne med musikfaglige udtryk fx om instrumentering, styrke, klangfarve osv.

MOONRISE KINGDOM

5. Se filmen.

Lav pauser undervejs (se tidslinjen [s. 11](#) for at vælge steder) og tal med eleverne om, hvad de har hørt, og hvordan musikken arbejder i filmen.

6. Filmen berører mange forskellige emner, og på trods af den næsten barnagtige, naive fremstilling er det store tema om at blive voksen og alligevel gerne at ville have sit barnlige frirum (sit „Moonrise Kingdom“) helt universelt og aktuelt for eleverne. Man kan finde andre tematikker, som musikken understøtter enten meget åbenlyst eller mere subtilt (brug tidslinjen). Tematikkerne kunne være:

- a. Symbolikken i fugle og frihed.
 - b. Noahs ark og stormen.
 - c. Indianer versus cowboy.
 - d. Cuckoo (kuk-kuk), som jo er det, man siger, når man leger gemmeleg.
 - e. Den fine imitation af 'The Young Person's Guide to the Orchestra', nu i Sams/Desplats version sidst i rulleteksterne.
7. Evaluer brugen af musik i filmen.
Bed eleverne om at bruge musikfaglige ord og vent med kan lide/kan ikke lide-udsagn til aller-sidst.

TIDSLINJE

Moonrise Kingdom (Wes Andersson, 2012)

	HANDLING	MUSIK
1:28	Kameraet bevæger sig rundt i Suzys families hus – en ordløs præsentation af familien. Tre mindre søskende, mor og far. Suzy får et brev. 4-24 – Suzy kigger op.	Benjamin Britten: The Young Person's Guide to the Orchestra – Variations and Fugue on a Theme by Purcell (1945). Afspilles fra bærbar pladespiller. Præsentation af instrumenterne i det klassiske orkester – en instrumentfamilie ad gangen.
4:45	En mand beskriver områdets natur, som var det en naturdokumentar. Han fortæller, at området er berømt for den voldsomme storm, der vil ramme området om tre dage. Han beskriver, at det er Chickchaw territorium – Chickchaw er en gammel indiansk befolkning. Old Choctaw er en flod. Vi er i 1965. Stone Cove.	Britten: Playful Pizzicato (1934) – fra Simple Symphony skrevet for strygeorkester. Baseret på otte temaer, Britten skrev i sin barndom.
5:37	En spejderdreng spiller fanfare ude foran en spejderlejr – Camp Ivanhoe. Spejderlederen inspicerer lejren. Ved morgenmaden opdager spejderlederen, at en dreng mangler – Det er Sam.	Fanfare – derefter lilletromme og stortromme - march.
9:49	Politibetjent Sharp informerer forældrene om drengens forsvinden. Det viser sig, at han er plejebarn. Hans forældre er døde, og plejeforældrene vil ikke have ham tilbage. De synes, han er følelsesmæssigt forstyrret.	Ingen musik.
11:57	Spejderlederen igangsætter eftersøgning i spejderlejren.	March – lilletromme og stortromme.
13:15	Spejderne leder efter Sam. De har våben, da de er bange for ham. Eftersøgningen er i gang.	Britten: Playful Pizzicato (1934).
14:10	Suzys familie orienteres om drengens forsvinden. Suzys mor forlader huset og taler i al hemmelighed med politibetjent Scott.	Britten: Playful Pizzicato (1934).
16:03	Sam sejler i kano ned ad Old Choctaw-floden.	Hank Williams: Kaw-Liga (1953) Countrysang om en indianer, der er skåret i træ, som forelsker sig i en indiansk kvinde.
17:00	Suzy og Sam mødes på en eng. Imens ser vi klip fra en opsætning af Brittens opera, hvor de mødtes et år tidligere.	Britten: Noye's Fludde (1953) – Enakters opera skrevet til opsætning med børn. Handlingen bygger på fortællingen om Noahs ark.

19:00	Suzy og Sam møder hinanden første gang i omklædningsrummet. Suzy er klædt ud som ravn.	Britten: Noye's Fludde (1953)
22:00	Suzy og Sam vandrer ud i landskabet. De bygger en lejr og flytter ind. Samtale om hvad de har med. Suzy har en bærbar pladespiller og sin yndlings-LP med – Francoise Hardy: The "Yeh-Yeh" girls fra Paris (1962).	Alexandre Desplat: The Heroic Weather-Conditions of the Universe (2012) Hovedtema i filmen.
27:47	Suzy bliver vred.	Musikken stopper.
31:30	Politibetjent Sharp og Suzys far kører i bil sammen.	Hank Williams spilles i bilradioen.
32:43	Sam og Suzys brevveksling.	Britten: A Midsummernights Dream – 2. akt i operaen (1960)
34:00	Eftersøgning. Den spejder, der blev stukket ned, sejles til Camp Lebanon, hvor der er et lazaret. Vejrmænden afbryder et skænderi og fortæller, at han tror, han ved, hvor Sam og Suzy er på vej hen.	Igen spilles Hank Williams fra bilradioen.
40:18	Sam og Suzys lejr.	Camille Saint-Saëns: Le Carnaval des Animaux – Volière (1886).
44:30	Sam og Suzy danser og kysser – fransk kys.	Françoise Hardy: Le temps de l'amour (1962).
46:45	Suzy læser for Sam ved bålet. Klip til næste dag, hvor de vækkes af motorlyd. Betjent Sharp, spejderne og Suzys forældre har fundet dem.	Britten: A Midsummer Night's Dream – 2. akt i operaen (1960).
49:10	Forsoningssamtale mellem spejderlederen og Sam.	Britten: Songs from Friday Afternoons – Cuckoo (1935) – drengesolist.
52:00	Suzy er hjemme hos sine forældre. Samtale mellem moren og Suzy, mens Suzy bader. Hun fortæller om sin kærlighed til Sam og giver udtryk for, at hun hader sin mor.	Franz Schubert: An die Musik (1817) Lied sunget af sopran. En hyldest til musikken.
54:00	Politibetjent Sharp tager sig af Sam, og de taler over aftensmaden.	Hank Williams: Ramblin' Man (1955).
1:00:00	Flugten – Spejderne befrier Sam og Suzy, og de flygter sammen.	Britten: Songs from Friday Afternoons – Old Abraham Brown (1935) – drengesolister i kanon.
1:11:30	Flugten fortsætter.	Desplat: The Heroic Weather - Conditions of the Universe (2012). Hovedtema i filmen.

1:18:00	Børnene eftersøges i kirken, hvor Brittens 'Noye's Fludde' er ved at blive fremført. Sam og Suzy har forklædt sig som fugle. Politibetjent Sharp opdager Sam, men tager dem i forsvar. Lyset slukker på grund af uvejret.	Britten: Noye's Fludde – The Spacious Firmament on High (1953) – Korsang og klokker.
1:20:00	Da lyset tændes, er Sam og Suzy væk.	Orgellyd.
1:20:24	Sam og Suzy er på taget på vej til at springe ned i stormfloden. Politibetjenten og Suzys forældre forsøger at tale dem fra det. Politibetjent Sharp kravler ud til dem i stormen. Netop da han når ud til dem, slår et lyn ned i tårnet. Betjenten griber Sam, der griber Suzy. De er reddet.	Britten: Noye's Fludde - Noye, Take Thy Wife Anone (1953) Fanfare og kor – Koret synger Hallelujah.
1:23:53	Efter stormen: Vejrmanden fortæller om stormens hærgen. Stormen har bevirket en helt fantastisk høst og en stærk kvalitet i afgrøderne.	Britten: Noye's Fludde – The Spacious Firmament on High (1953).
1:25:00	Livet efter stormen. Ro. Sam er flyttet ind hos politibetjent Sharp og Suzy hos sine forældre.	Britten: The Young Persons Guide to the Orchestra – Variations and Fugue on a Theme by Purcell (1945).
1:25:20	Sam og Suzy – kærlighed.	Britten: Songs from Friday Afternoons – Cuckoo (1935) – drengesolist.
1:27:10	Rulletekster.	Britten: The Young Persons Guide to the Orchestra – Variations and Fugue on a Theme by Purcell (1945). Hovedtema i filmen.
1:29:50	Rulletekster.	Desplat: The Heroic Weather Conditions of the Universe – Part 7: After the Storm (2012). Hovedtemaet udført som fortalt som Brittens 'The Young Persons Guide to the Orchestra' – et instrument ad gangen. Sam fortæller – 40 instrumenter i alt.

Tak til Hanna Rose Jørgensen for tidslinje samt info om de benyttede satser.